

Várpalota gyermekkoromban

Csernyei utca 536. Ebben a házban születtem 1930-ban, ahol Apám is 1900-ban. Ma is Csernyei utca a neve, csak a házsám változott 28-ra. Én most a szülő ház mellett, a 26-ban lakom. Háború után egy ideig Petőfi utca volt, de később visszakapta a régi nevét. Ezeket a sorokat azért írtam, hogy ha netán egy kicsit elfogult vagyok ezzel a felsővárossal, akkor az azért van, mert itt nőttem fel. Ezért elnézést kérek.

Tőlünk az utca eleje felé indulva, majdnem velünk szembe lakott a patkolókovács Kránitz család. Felettünk levő házban kocsmá volt. Weisz, Rábai, Berki D, majd Kárász tulajdonban. Ezután három felé váltak az utak. Balra Várberek, középen Csernyei és jobbra a Mányi köz, amely a Sörház utcába torkollott, amely ezután a Józan szőlőhegy felé vezetett. A másik kettő a Kismezőig ment. A Csernyei utca felső részén 1 bolt volt a Márkuszéki, de 1944-ben az egész családot elvitték. Az alattuk lévő harmadik házban lakott Krebsz Jakab családjával. Ő nyersbőrök eladásával foglalkozott. 1944-ben őket is elvitték. Fiatal korában, ebben a házban lakott (itt is született) Molnár Mária diakórus, aki Máriusz szigetén a pápuák (emberevők) között szolgált, míg végül is japánok kivégezték. A Krebsz házzal szembe volt egy két vödörös kerekes kút. Amikor 1936-ban épült az új házunk Apám innen hordta a vizet. Én csak kísérője voltam. Innen megint három utca vezetett tovább. A Csernyei, az Új utca (ma Buday Nagy Antal), s tőle jobbra az Eb hegy, más nevén Kutyaszorító. Most ez is Buday N.A. utca. Azért hívták kutyaszorítónak, mert a köz végén keresztbe is volt egy ház, amely az utca végét lezárta. Az Új utcán a sziréna, amely tűz esetén szólalt meg, majd háború alatt a régi riadót jelezte. Ez az utca a Rózsakát utcáig ért, s végül a Téglá utcába érve, ezen végighaladva értük a város végére. Ma ez a Mátyás király utca. Ezzel párhuzamosan ment a Tési utca, mely valahol a katolikus templom után kezdődött, s a mezőig húzódott, melynek végén colt a Palotai Kálistó. Sajnos ma már nincs meg. Ez az út ment Tésre. Akkor még mindenki ezen az utón közlekedett várpalota és Tés között. A templom mellett jobbra oldalt felfelé vezető út a Felső Majorka vezetett, melynek végén lévő tisztáson tartották az állatvásárt. És, most menjünk vissza a Sörház utca felső végéhez, és onnan induljunk vissza a város felé. Itt az utca végén volt a Csigás kút, melynek vizét a szőlőhegyiek is használták. A kút mellett balra ment fel egy köz a Csernyei utcába, melyet Huszár köznek neveztek. Itt lakott a Huszár család, akik arról voltak ismertek, hogy mind a hárman (apa, anya és egy fiú) nagyon alacsony termetűek voltak. De nem csak ők, hanem a lovaik is kicsinyek voltak. A Huszár bácsi ugyanis fuvarozó volt. Kicsit lejjebb jöve az utcán egy újabb köz ment fel a Csernyei utcához. Ez a köz a Pilesik nevet viseli. Pilesik kőműves volt, aki itt lakott a közben. Tovább haladva az utcán újabb közhöz érünk. Ez a nagy köz nevet viselte, s velünk szembe ért ki a Csernyei utcához. Ez a köz volt télen a szánkózási helyünk ugyanis elég lejtős. Egyik oldalán három ház foglalt helyet. A másik helyén van most a Borharapó csárda. A harmadik ház volt a Révész bolt, ahova gyermekkoromban petróleumért is jártam. Mert villanyunk akkor még nem volt. A köz másik oldalán valamikor kőfal húzódott. Ez a Majorkert egyik oldala volt. Ennek a Majorkertnek a helyén épült a mai Laktanya, Négy-öt éves koromban még itt szoktam játszani hasonló korú gyerekekkel. Volt egy pince is ahova bújni szoktunk. Disznóvágásnál a perzselést is itt végezték apámék. Tovább haladva a Sörház utcán csak egyik oldalon voltak házak, míg a másik oldalon vizesárok húzódott, s azon belül a Majorkert. A házak mögött viszont ott húzódott a Sintérhegy melynek oldalában sok család pincéért fúrt. Itt az utolsó házban lakott a Horváth mechanikus nagy műhellyel és aratáskor még cséplőgéppel is szent házakhoz „masinálni” gabonát csépelni. Eme ház után volt egy füves hegyoldal, ahol télen szintén sokat szánkóztunk. Itt volt egy feljáró is a dombra, és itt az oldalban volt később az óvóhegyről egy vészkijárat. A Háború idején ugyanis a volt sörgyár pincéjét bányászok alakították át óvóhellyé. Mi is

csináltunk egy fülkét Wittmaun János bányással, aki jó ismerősünk volt, s itt lakott az közben. Ebbe a fülkébe egy ágyat is bevittünk, s én amíg itthol voltam, pár alkalommal már este oda mentem aludni, hogy ne éjszaka kelljen futni, amikor jön az úgynevezett „Mari néni” egy-két bombát ledobni. És itt a hegy aljában volt a Sörgyáros Pfuhl Kristóf egyemeletes háza, amely átalakítva ma is megvan. Ezt a házat Sukkertháznak is nevezték egyes emberek. Vele szembe volt a sörgyár, amelynek egyes falomladékai gyermekkoromba még megvoltak. Most honvédségi autók vannak ezen a helyen. Ettől jobbra volt a Fürdőház. Egy forrás ahova asszonyok rendszeresen jártak mosni. Ennek folytatása volt egy szódagyár, majd a Bányász kör épülete és a Mozs. Ez mellett pedig a Bikaistálló, a mai Művelődési Ház helyén. A Bányász kör udvarán kuglipálya is volt. A sörgyáros háza után még volt pár ház, köztük a Zima asztalosé is, akiket az ötvenes évek elején kitelepítettek Várpalotáról. A volt sörgyár alatt helyezkedett el az Alsó- Inkám, főleg a bányász lakásokkal, s a bányavezető lakásával. Ez az épület lett később a Pártbizottság. Az Alsóinkámi részen van ma a Krúdy Gyula Könyvtár is. Az után bal oldalán a pár ház után volt a Szilvás tó (Most buszpályaudvar) Nagyon szép kis tó volt fákkal övezve, s télen kocsonyázók paradicsoma. Itt volt még a Külső Major, s feljebb a Kálvária mely akkor szépen rendbe volt tartva. Az itt vezető út oldalán pedig egy-egy temető, s az alsófám és a „Kápolna” az én időmben már csak inkább az emléke volt meg. Ezzel a Felsővárosi rész bemutatásának a végére is értem, de valamit még elmondok. A Várberkek, Csernyei és Sörház utca végét ürgevárosnak is nevezték. Ugyanis a Kismezőn nagyon sok ürge volt. A város végén lakott egy-két szegényebb sorsú család, akinek nagyobb fiai vízzel kiöntötték a lyukakból az ürgét. Állítólag finom húsup van. A szentesi vendéglőben többször tartottak úgynevezett ürgevacsorát, amelyen jobb módú emberek is résztvettek. Ezzel itt egyelőre be is fejezem az emlékezésem a várossal abban bízva, hogy talán még lesz erőm az alsóvárossal is foglalkozni. Ha leírásomban valamit tévedtem elnézést kérek. Azt hát emberek vagyunk és tévedni emberi dolog. Ezek a visszaemlékezések úgy kerülhettek papírra, hogy a Jóisten adott hozzá erőt és egészséget, hogy 80 éven felül is képes lehettem erre. De egy földi ember is kellett hozzá, aki kihozott abból a letargiából melybe kedves Feleségem halála után estem. Ez az ember nem más, mint a Krúdy Gyula Városi Könyvtár igazgatója Budai László, aki már eddig is nagyon sokat tett a város érdekében. Akivel ha beszélek, olyan érzésem van, hogy megfiatalodtam. Olyan mágneses erő van beszédében, hogy újra eszembe jutnak régi várpalotai események az akkori község utcáinak nevei, házai, és azoknak lakói. Mindezekért hálás köszönettel tartozom Neki, de a könyvtár minden alkalmazottjának a Könyvtárba való fellépésemkor.

Lejegyeztem: Várpalota 2005.november.

Borbás Károly